

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บข้อมูล

1. การเลือกจุดเก็บข้อมูล

งานวิจัยที่ผ่านมายังไม่มีการศึกษาการกระจายของการใช้ภาษาในจังหวัด
ลพบุรีอย่างละเอียดในระดับหมู่บ้านหรือตำบล จังหวัดลพบุรีประกอบด้วย 9 อำเภอกับอีก 2 กิ่ง
อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองลพบุรี อำเภอบ้านหมี่ อำเภอชัยบาดาล อำเภอโคกสำโรง
อำเภอหนองม่วง อำเภอสระโบสถ์ อำเภอท่าหลวง อำเภอท่าม่วง อำเภอพัฒนานิคม กิ่ง
อำเภอลำสนธิและกิ่งอำเภอโคกเจริญ มีตำบลทั้งสิ้น 122 ตำบล แบ่งเป็น 1,078 หมู่บ้าน
มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง 8 จังหวัดตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว (ดูแผนที่หน้า 11) เนื่องจาก
จำนวนหมู่บ้านในจังหวัดลพบุรีมีทั้งสิ้นถึง 1,078 หมู่บ้าน ซึ่งในงานวิจัยนี้จำกัดด้วยงบประมาณและ
เวลาจึงไม่สามารถศึกษาในระดับหมู่บ้านได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดให้ตำบลทุกตำบลของจังหวัด
ลพบุรีรวมทั้งสิ้น 122 ตำบลเป็นจุดเก็บข้อมูล โดยใช้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานประถมศึกษา
แห่งชาติเป็นตัวแทนของแต่ละตำบล เหตุที่เลือกโรงเรียนเป็นจุดเก็บข้อมูลเพราะการวิจัยนี้ใช้
อาจารย์ใหญ่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนการคัดเลือกโรงเรียนที่เป็นตัวแทนของตำบลใช้วิธีการ
จับสลาก เพราะวิธีนี้จะทำให้ทุกโรงเรียนมีโอกาสได้รับการคัดเลือกเท่าเทียมกัน

2. วิธีการเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาภูมิศาสตร์ภาษาเท่าที่ผ่านมามี 2 วิธี คือ เดินทาง
ไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองและวิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ข้อดีและข้อเสียของวิธีการเก็บ
ข้อมูลทั้ง 2 วิธีได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ เนื่องจากมีจุดเก็บ
ข้อมูลจำนวนมากถึง 122 จุด ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองได้ และ
การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลทางด้านคำศัพท์และเสียงปฏิกิริยาของพยัญชนะต้น ซึ่งสามารถเก็บ
ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามได้สะดวก

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงการแบ่งเขตตำบลในจังหวัดลพบุรี

กองแผนที่สถิติแห่งชาติ

- เส้นแบ่งเขตตำบล
- - - - - เส้นแบ่งเขตอำเภอ
- เส้นแบ่งเขตจังหวัด

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่ผ่านมา พบว่ามักจะมีการส่งแบบสอบถามไปหลายครั้ง จึงจะได้จำนวนมากพอที่จะใช้ในการวิเคราะห์ได้ เช่น งานของจันทร์ภาพร สุขปรีดี (2531) และวารี (2526) ส่งแบบสอบถามไปถึง 2 ครั้ง ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้า ผู้วิจัยจึงได้ส่งแบบสอบถามไปยังตำบลละ 2 จุดเก็บข้อมูล หากได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้ง 2 ฉบับจากจุดเก็บข้อมูลเดียวกัน ผู้วิจัยก็จะคัดเลือกฉบับที่ส่งมาถึงก่อน ในจังหวัดลพบุรีประกอบด้วยตำบลทั้งสิ้น 122 ตำบล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปทั้งสิ้น 244 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาทั้งสิ้น 195 ฉบับ หลังจากนั้นได้คัดฉบับที่ซ้ำออก เหลือแบบถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งสิ้น 107 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.43 ของจุดเก็บข้อมูลทั้งหมด

3. การสร้างรายการคำ

แม้ว่าจากงานวิจัยของ ชลิดา (1987 และ 2533) จะพบว่าจังหวัดลพบุรี มีการใช้ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานเท่านั้น แต่จากงานวิจัยเรื่อง ภูมิศาสตร์ภาษาอำเภอบ้านหมี่จังหวัดลพบุรี (2534) ผู้วิจัยพบว่าอำเภอบ้านหมี่นอกจากจะมีการใช้ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานแล้ว ยังมีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนืออยู่หลายแห่งด้วยกัน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าในอำเภออื่นๆ ของจังหวัดลพบุรีอาจมีภาษาไทยถิ่นเหนือปะปนอยู่ด้วยก็เป็นได้ ดังนั้นในการสร้างรายการคำ ผู้วิจัยจึงเตรียมหน่วยอรรถที่เป็นภาษาไทยถิ่นเหนือด้วย

3.1. การสร้างรายการคำเพื่อศึกษาคำค้นท์

การศึกษาคำค้นท์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกหน่วยอรรถจากงานวิจัยของวารี (2526) และปานตา (2530) รวมทั้งสิ้น 60 หน่วยอรรถ แต่เป็นหน่วยอรรถที่ซ้ำกัน 12 หน่วยอรรถ ดังนั้นจึงเหลือหน่วยอรรถทั้งสิ้น 48 หน่วยอรรถ เนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้จุดเก็บข้อมูลเป็นจำนวนมากถึง 122 จุด ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องจำกัดจำนวนหน่วยอรรถให้เหลือเพียง 30 หน่วยอรรถ ซึ่งจากงานวิจัยของวารี (2526) เรื่อง ภูมิศาสตร์ภาษาจังหวัดสุโขทัย : การศึกษาโดยใช้คำค้นท์ และปานตา (2530) เรื่อง ภูมิศาสตร์ภาษาจังหวัดอุตรดิตถ์ : การศึกษาโดยใช้คำค้นท์ แสดงให้เห็นว่า หน่วยอรรถจำนวน 30 หน่วยอรรถเพียงพอที่จะใช้ในการศึกษาคำค้นท์ และทั้ง 30 หน่วยอรรถที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแล้วว่าเป็นหน่วยอรรถที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการจำแนกภาษาไทย 3 ถิ่น คือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือและ ภาษาไทยถิ่นอีสานได้ชัดเจน ในการคัดเลือกหน่วยอรรถผู้วิจัยใช้เกณฑ์ดังนี้

1. เป็นหน่วยอรรถที่แทนด้วยภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นอีสาน ซึ่งเป็นคำค้นท์ที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น หน่วยอรรถ "นูด" ภาษาไทยถิ่นกลางแทนด้วยคำค้นท์ นูด ภาษาไทยถิ่นเหนือแทนด้วยคำค้นท์ อู้ และภาษาไทยถิ่นอีสานแทนด้วยคำค้นท์ เว้า เป็นต้น

2. เป็นหน่วยอรรถที่ผู้ตอบแบบสอบถามรู้จักและเข้าใจความหมายได้เป็นอย่างดีหรือใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

3. ต้องไม่เป็นหน่วยอรรถที่มีความหมายหลายนัยหรือเป็นหน่วยอรรถที่ถามด้วยแบบสอบถามได้ไม่ชัดเจน อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดแก่ผู้ตอบแบบสอบถามได้ ทั้งนี้เพื่อผู้วิจัยจะได้แน่ใจได้ว่าข้อมูลที่ได้รับคืนมาเป็นข้อมูลที่ถูกต้องไม่ใช่เกิดจากความเข้าใจผิดของผู้บอภาษา หน่วยอรรถทั้ง 30 หน่วยอรรถที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ได้แก่

ตารางที่ 1 หน่วยอรรถ 30 หน่วยอรรถที่ใช้ในงานวิจัย

หน่วยอรรถ	ศัพท์ที่ใช้แทนภาษาไทยถิ่น		
	กลาง	เหนือ	อีสาน
1. "ภูเขา"	ภูเขา	ดอย	ภู
2. "กะลามะพร้าว"	กะลา	กะโหล้ง	กะโปะ
3. "พูด"	พูด	อู้	เว้า
4. "รีบ"	รีบ	ฝิ่ง	ฟาว
5. "ดู"	ดู	ผ่อ	เบ็ง
6. "น้ำค้ำ"	น้ำค้ำ	น้ำเหมย	น้ำหมอก
7. "ทำ"	ทำ	เฮียะ	เฮ็ด
8. "อรร้อย"	อรร้อย	ล้า	แซบ
9. "เรียก"	เรียก	ฮ้อง	เอิ้น
10. "ดู"	ดู	สวก	ฮ้าย
11. "เยี่ยม"	เยี่ยม	แอ้วหา, ใจ	ยาม
12. "หยุด"	หยุด	ยั้ง, จุก	เซา
13. "นาน"	นาน	เมิน	โตน, เห่ง
14. "มาก"	มาก	นั๊ก	หลาย
15. "ริง"	ริง	หก	แล่น
16. "กรรไกร"	กรรไกร	มีดญี่ปุ่น	มีดเขือ
17. "โกน"	โกน	ขูด	แก
18. "ลานบ้าน"	ลานบ้าน	ช่วงบ้าน	เดินบ้าน
19. "วันพรุ่งนี้"	วันพรุ่งนี้	วันนุก	มืออื่น
20. "เดิน"	เดิน	เต้ว	ผ่าง
21. "ขนมจีน"	ขนมจีน	ขนมเส้น	ข้าวปั้น
22. "กางเกง"	กางเกง	เต้ว	โสัง
23. "ปลาช่อน"	ปลาช่อน	ป้าหลิม	ปาคอ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยอรรถ	คำที่ที่ใช้แทนภาษาไทยถิ่น		
	กลาง	เหนือ	อีสาน
24. "มะละกอ"	มะละกอ	มะก้วยเต็ด	บักหุ่ง, หม่าหุ่ง
25. "ผอม"	ผอม	ต้อง	จ๋อย
26. "เณร"	เณร	พะน้อย	จัวน้อย
27. "ปรอยๆ"	ปรอยๆ	ชึๆ	ลีน
28. "เปื้อ"	เปื้อ	ก้าย	เปิด
29. "ละเมอ"	ละเมอ	กั้ง	ฟาง
30. "จอบ"	จอบ	ขอบก	บักจก

ส่วนหน่วยอรรถที่คัดออกจำนวน 18 หน่วยอรรถนั้น เนื่องจากขาดคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ

1. เป็นหน่วยอรรถที่แทนที่ด้วยคำภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นอีสานได้ไม่ชัดเจน หน่วยอรรถเหล่านี้ได้แก่ "จั้งจก" "ตึกแก" "แย่ง" "ลูกน้ำ" หน่วยอรรถ "จั้งจก" "ตึกแก" "แย่ง" หน่วยอรรถทั้ง 3 หน่วยอรรถนี้ปรากฏอยู่ในงานวิจัยของวาริ (2526) และปานตา (2530) เป็นหน่วยอรรถที่ไม่สามารถแสดงความแตกต่างของภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 ได้ชัดเจน เนื่องจากเป็นหน่วยอรรถที่แทนด้วยคำที่เฉพาะถิ่นเสียส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้จากแผนที่แสดงการกระจายของคำศัพท์ในงานวิจัยของวาริ (2526:77,79) และปานตา (2530:107) ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่ใช้หน่วยอรรถทั้ง 3 หน่วยอรรถนี้ในงานวิจัยครั้งนี้
2. เป็นหน่วยอรรถที่มีความหมายหลายนัยหรือเป็นหน่วยอรรถที่ถามด้วยแบบสอบถามได้ไม่ชัดเจน จากงานวิจัยเรื่อง "ภูมิศาสตร์ภาษาอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี" (2534) ผู้วิจัยพบว่ามึบางหน่วยอรรถที่ผู้ตอบแบบสอบถามมักให้คำตอบที่ไม่ตรงกับความหมายของหน่วยอรรถ เช่น

หน่วยอรรถ "เจียบ"	มีผู้ตอบว่า	- เคร้า - หมอง - อ๋ยามาแซว
หน่วยอรรถ "โกหก"	มีผู้ตอบว่า	- อ๋ยามาหลอก - หลอกหลวง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าหน่วยอรรถที่ยกมานี้ เป็นหน่วยอรรถที่มักทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามนึกถึงคำตอบอื่นๆ ที่ไม่ใช่คำศัพท์ที่ผู้วิจัยต้องการ และจากการศึกษาแบบสอบถามของปานตา (2530) พบว่า มีบางหน่วยอรรถที่ถามด้วยแบบสอบถามได้ไม่ชัดเจน เช่น

- ช่อม ผักที่ใส่ในแกงหน่อไม้ ท่านเรียกว่า _____

_____ช่อม   _____ช่อม   _____ส่อม   _____ผักเนา   _____ผักหละ

คำถามที่ใช้กับหน่วยอรรถนี้ยังไม่ชัดเจน ซึ่งอาจทำให้ผู้ตอบไขว่เขวหรือเข้าใจผิดได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้คัดหน่วยอรรถในลักษณะเดียวกันนี้ออก เพื่อให้แน่ใจได้ว่าข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่ต้องการ หน่วยอรรถที่มีลักษณะที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ จากงานวิจัยของวาริ (2526) และปานตา (2530) ได้แก่ หน่วยอรรถ "เจียบ" "โกหก" "โคน" "รดน้ำ" "เบียด" "ขัด" "ทะลุ" "น้ำคร่ำ" "ผักตำลึง" "ช่อม"

3.2. การสร้างรายการคำเพื่อศึกษาทางเสียง

สำหรับคำศัพท์ที่ใช้ทดสอบเสียงปฏิภาคชุด ช-จ-ช นั้น ผู้วิจัยได้ใช้คำศัพท์จำนวน 10 คำที่ใช้ในการทดสอบเสียงปฏิภาค ซึ่งเป็นคำศัพท์ชุดเดียวกับที่วลจิสัน (2534) ใช้ในการทำวิจัย ทั้งนี้เพราะคำศัพท์ทั้ง 10 คำนี้ได้ผ่านการทดสอบในโครงการนำร่องของวลจิสันมาแล้วว่าเป็นคำศัพท์ที่มีเสียงปฏิภาคพยางค์ต้นที่ต่างกันระหว่างภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นอีสาน และเป็นคำศัพท์ที่สามารถใช้ในการศึกษาภูมิศาสตร์ภาษาได้ คำศัพท์ที่ใช้ในการทดสอบเสียงปฏิภาคได้แก่

ตารางที่ 2 คำที่ใช้ในการทดสอบเสียงปฏิภาคชุด ช-จ-ช

คำที่ใช้	การออกเสียงในภาษาไทยถิ่น		
	ภาษาไทยถิ่น กลาง	ภาษาไทยถิ่น เหนือ	ภาษาไทยถิ่น อีสาน
เชือก	เชือก	เจือก, เจี้ยก	เชือก, เชียก
ข้าง	ข้าง	จ้าง	ข้าง
ไซ	ไซ	โจ	ไซ
ชื่อ	ชื่อ	จื่อ	ชื่อ
เชื้อ	เชื้อ	เจือ, เจี้ย	เชื้อ, เชี้ย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คำที่ใช้	การออกเสียงในภาษาไทยถิ่น		
	ภาษาไทยถิ่น กลาง	ภาษาไทยถิ่น เหนือ	ภาษาไทยถิ่น อีสาน
ชี้	ชี้	ชี	ชี้
เข้า	เข้า	เจ้า	เข้า
ช้า	ช้า	ฉ้า	ช้า
ชาย	ชาย	จาย	ชาย
ชิม	ชิม	จิม	ชิม

4. การสร้างแบบสอบถาม

แบบสอบถามจะประกอบด้วยคำถามจำนวน 40 ข้อ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามและภาษาที่คนส่วนใหญ่ในตำบลนั้นใช้ ตอนที่ 2 เป็นการทดสอบคำศัพท์ หน่วยอรรถที่ใช้จะแทนด้วยศัพท์ที่แตกต่างกันระหว่างภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นอีสาน ในคำถามจะมีตัวเลือก 3 ตัว ผู้ตอบสามารถเลือกคำตอบมากกว่า 1 คำตอบก็ได้ กรณีที่มีคำตอบอื่นนอกเหนือจากที่ให้มาก็สามารถเติมลงในช่องว่างที่เว้นไว้ให้ ตัวอย่างแบบสอบถาม

- คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านของท่านเรียกขนมจีนที่รับประทานกับน้ำยาหรือน้ำพริกว่า .....
- .... ข้าวปุ้น   .... ขนมจีน   .... ขนมเส้น   .....

แบบสอบถามตอนที่ 3 จะประกอบด้วยคำถามที่ใช้ทดสอบทางเสียง 10 ข้อ งานวิจัยนี้จะใช้เสียงปฏิภาคของพยัญชนะต้นชุด ช-จ-ช โดยเสียง ช แสดงว่าเป็นภาษาไทยถิ่นกลาง เสียง จ แสดงว่าเป็นภาษาไทยถิ่นเหนือ และเสียง ช แสดงว่าเป็นภาษาไทยถิ่นอีสาน คำถามจะมีตัวเลือกให้ ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ กรณีที่มีคำตอบอื่นที่นอกเหนือจากตัวเลือกที่ให้มาก็สามารถเติมลงในช่องว่างได้ ตัวอย่างแบบสอบถาม

- ข้าง ร้อง คำว่า ข้าง คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านของท่านออกเสียงว่า...
- ..... ฉ้าง   .... ข้าง   ....ข้าง   .....

การคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ภาษาส่วนใหญ่มักใช้ผู้ใหญ่บ้าน กำนันหรืออาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนในบริเวณที่ต้องการศึกษาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ พบว่า อาจารย์ใหญ่เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง และอยู่ในวงการศึกษาคงตระหนักถึงความสำคัญของงานวิจัย ดังนั้นจึงให้ความร่วมมือด้วยดี ในการส่งแบบสอบถามครั้งแรก จันทรานพร (2531) ใช้กำนันเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม แต่ผลปรากฏว่าไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ กล่าวคือแบบสอบถามที่ได้รับคืนมามีจำนวนน้อยมาก ดังนั้นจันทรานพรจึงส่งแบบสอบถามไปเป็นครั้งที่ 2 โดยส่งไปยังอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ผลปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามคืนมาเป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาจารย์ใหญ่เป็นผู้ที่เห็นประโยชน์ของงานวิจัย จึงให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และส่วนใหญ่แล้วอาจารย์ใหญ่ก็มักจะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลได้ถูกต้อง เช่น งานของปานตา (2530) พบว่าจากแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาโดยใช้อาจารย์ใหญ่โรงเรียนประจำตำบลเป็นผู้ตอบแบบสอบถามนั้น พบว่าอาจารย์ใหญ่มักเป็นผู้ที่มีภูมิสำเนาอยู่ในอำเภอหรือหมู่บ้านที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ หรือไม่เช่นนั้นก็เป็นชาวจังหวัดนั้นและเกิดที่จังหวัดนั้นด้วย ส่วนอาจารย์ใหญ่ที่ย้ายมาจากจังหวัดอื่นก็มักจะอยู่ที่โรงเรียนที่เป็นจุดเก็บข้อมูลมานานแล้ว ในการออกภาคสนามเพื่อเก็บเสียงวรรณยุกต์ ปานตาก็ได้ลองถามคำถามทั้ง 30 หน่วยรรถจากบุคคลในท้องถิ่นทำให้ทราบว่าข้อมูลที่อาจารย์ใหญ่ตอบมานั้นถูกต้องแล้ว ขณะที่งานวิจัยของวาริ (2526) เลือกผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ทำให้ประสบปัญหาเรื่องแบบสอบถามที่ได้รับคืนมามีจำนวนน้อย ไม่น่าพอใจ แม้จะส่งแบบสอบถามไปถึง 2 ครั้งก็ตาม ดังนั้นในการศึกษาเรื่องภูมิศาสตร์ภาษาจังหวัดลพบุรีนี้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกให้อาจารย์ใหญ่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

การรวบรวมข้อมูล

หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 107 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.43 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งออกไปทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่ได้ในแต่ละหน่วยรรถมาแสดงไว้ในตาราง (ดูตารางที่ 3) จะเห็นได้ว่ามีคำที่ใช้แทนหน่วยรรถ 30 หน่วยรรถที่ใช้ในงานวิจัยนี้ตั้งแต่ 2 ถึง 7 คำ

ตารางที่ 3 คำที่ปรากฏในข้อมูลที่ใช้แทนหน่วยอรรถที่ 1 -30

หน่วยอรรถที่	คำที่ 1	คำที่ 2	คำที่ 3	คำที่ 4	คำที่ 5	คำที่ 6	คำที่ 7
1. กูเขา	กูเขา	เขา	ตอย				
2. กะลา	กะลา	กะโปะ	กะโป้	กะโหลก			
3. พุด	พุด	เว้า	ลม	ปาก			
4. ريب	ريب	ฟาว	เคี้ยว	ฟั่ง	ฮีบ		
5. ตู	ตู	เบ็ง	บั้ง				
6. น้ำค้ำ	น้ำค้ำ	น้ำหมอก					
7. ทำ	ทำ	เฮ็ด	เฮ็ด				
8. อร่อย	อร่อย	แซบ	ล้ำ	นิ้ว			
9. เร็ย	เร็ย	เอิ้น	ฮ้อง				
10. ตู	ตู	ฮ้าย					
11. เขียม	เขียม	ยาม	แอ้วหา				
12. หยุด	หยุด	เซา	ฮ้าง				
13. นาน	นาน	โตน	เหิง	เนิน			
14. มาก	มาก	หลาย					
15. นินทา	นินทา	เว้าพีน	เล่าขวัญ	เว้าขวัญ	กล่าวขวัญ	พูดเต็ม	เล่นนอก
16. กรรไกร	กรรไกร	มิดเขือ	มิดเขีย	มิดตัด	มิดญับ	ตะแก	ตะโก
17. โกง	โกง	ถ่	ชูด				
18. ลานบ้าน	ลานบ้าน	เดินบ้าน	หน้าเดิน				
19. วันพรุ่งนี้	วันพรุ่งนี้	มือฮั้น	วันหน้า	มือหน้า			
20. เดิน	เดิน	ญ่าง					
21. ขนมหั้น	ขนมหั้น	ข้าวปั้น	ขนมเส้น				
22. กางเกง	กางเกง	โสัง	โซ้ง				
23. ปลาช่อน	ปลาช่อน	ปากชอ	ปาชอ				
24. มะละกอ	มะละกอ	มะกอ	หม่าหุ้ง	หมากหุ้ง	บักหุ้ง	มะหุ้ง	
25. พอม	พอม	จ๋อย					
26. เณร	เณร	จ้วน้อย					
27. ปรออยๆ	ปรออยๆ	ลิน	หยิมๆ	อินๆ	แซะ	ฮิๆ	
28. เปื่อ	เปื่อ	เปี้ย	เมี้ย				
29. ละเมอ	ละเมอ	เหลอ					
30. จอบ	จอบ	บักจก	หัวจก	จก	จา	แวก	

จากตารางพบว่า หน่วยอรรถแต่ละหน่วยอรรถแทนด้วยจำนวนคำศัพท์ที่ไม่เท่ากัน คือ จำนวนน้อยที่สุดมี 2 คำ ได้แก่ หน่วยอรรถที่ 5, 6, 10, 14, 20, 25, 26, และ 29 จำนวนคำศัพท์ที่แทน 1 หน่วยอรรถที่มากที่สุดมี 7 คำ ได้แก่ หน่วยอรรถที่ 15 และ

16

เกณฑ์การวิเคราะห์ศัพท์

เนื่องจากมีคำศัพท์ที่ใช้แทนแต่ละหน่วยอรรถตั้งแต่ 2 ถึง 7 คำ ซึ่งคำต่างๆ นี้มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน เช่น เรื่องของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ หรือต่างกันที่จำนวนพยางค์ของคำ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำคำศัพท์ต่างๆ ที่ใช้แทนแต่ละหน่วยอรรถนี้มาวิเคราะห์ว่าศัพท์ใดบ้างที่จัดเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกัน

คำที่นำมาวิเคราะห์ที่มีรูปต่างกันทั้งคำจะจัดให้เป็นคนละศัพท์ การพิจารณาคำที่เป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกันจะพิจารณาในด้านเสียง คือจะพิจารณาความแตกต่างในเรื่องสัทลักษณะของเสียงสระหรือเสียงพยัญชนะเป็นเกณฑ์ ศัพท์แต่ละศัพท์ที่ใช้แทนหน่วยอรรถเดียวกันจะถือว่ามีรูปแปรทางเสียงในกรณีที่มีความคล้ายคลึงกันทางด้านเสียงสระหรือพยัญชนะเท่านั้น จะไม่รวมถึงเสียงวรรณยุกต์ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาว่าคำใดเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกัน มีดังนี้

1. ความแตกต่างของพยัญชนะ

ความแตกต่างของพยัญชนะจะต้องเป็นความแตกต่างของสัทลักษณะเพียงลักษณะเดียว เช่น ความแตกต่างกันของการทำงานของเส้นเสียง ซึ่งทำให้เกิดเสียงก้องหรือเสียงไม่ก้อง ความแตกต่างของฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียง ความแตกต่างของการตัดแปลงลมในช่องปาก หรือความแตกต่างของการตัดแปลงลมที่บริเวณ ซึ่งเชื่อมระหว่างช่องคอกับช่องจมูก คำที่รวมเป็นศัพท์เดียวกันได้ตามเกณฑ์ข้อนี้ ได้แก่

หน่วยอรรถที่ 7 "ท่า" เอ็ด - เอ็ด /het -?et/

ยกเว้น หน่วยอรรถที่ 15 "นิทา" เล้าขวัญ - เว้าขวัญ /laukwan - waukwan/ เพราะเป็นคนละศัพท์ และมีความหมายต่างกัน

2. ความแตกต่างของสระ

ความแตกต่างของสระ อาจเป็นความแตกต่างของตำแหน่ง เช่น สระหน้า สระกลางหรือสระหลัง หรือเป็นความแตกต่างของระดับ เช่น สระสูง สระกลาง หรือสระต่ำ หรือความแตกต่างของสระเสียงสั้นกับสระเสียงยาว ความแตกต่างเหล่านี้ต้องไม่เกิน 1 ตำแหน่งหรือ 1 ระดับ โดยพิจารณาจากระบบสระที่มีความสมมาตร เช่น

หน่วยอรรถที่ 5 "คู" เบ็ง - บึง /bɤ ʔ - bɤ ʔ/

หน่วยอรรถที่ 16 "กรรไกร" มีดเชือ - มีดเซีย /me:tsua - me:tsia/

หน่วยอรรถที่ 28 "เปือ" เปือ - เปี้ย /bua - bia/

3. การตัดเสียงหรือการเติมเสียง

คำที่เป็นเรื่องของการตัดเสียงหรือเติมเสียง ซึ่งเป็นลักษณะการแปรเสียงในภาษาไทยจะถือว่าคำเหล่านั้นเป็นศัพท์เดียวกัน เช่น

หน่วยอรรถที่ 2 "กะลา" กะโปะ - กะโป้

หน่วยอรรถที่ 24 "มะละกอ" หมากหุ้ง - หม่าหุ้ง - มะหุ้ง

ยกเว้น หน่วยอรรถที่ 15 "นินทา" เล่าขวัญ - กล่าวขวัญ เพราะเป็นคนละศัพท์และมีความหมายต่างกัน

นอกจากนี้คำ 2 พยางค์หรือ 3 พยางค์ที่ใช้เรียกประเภทของสัตว์ ประเภทของผลไม้ เครื่องใช้ ส่วนใหญ่จะมีพยางค์สุดท้ายของคำเป็นพยางค์หลัก คือเป็นพยางค์ที่ได้รับการลงเสียงหนักและมักจะเป็นพยางค์ที่สื่อความหมายได้ดีที่สุดของคำ ดังนั้นคำเหล่านี้ถ้ามีพยางค์สุดท้ายเหมือนกัน จะถือเป็นศัพท์เดียวกัน เช่น

หน่วยอรรถที่ 24 "มะละกอ" มะละกอ - มะกอ

หน่วยอรรถที่ 30 "จอบ" บักจก - จก - หัวจก

ยกเว้น หน่วยอรรถที่ 1 "ภูเขา" ภูเขา - เขา เพราะถือว่าเป็นคำซ้อน ผลการวิเคราะห์รูปแปรของศัพท์ดูได้จากตารางที่ 4 บทที่ 3

หลังจากที่ได้เสนอเกณฑ์ในการวิเคราะห์ศัพท์ว่าศัพท์ใดบ้างที่จัดเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกันแล้ว ต่อไปก็เป็นการพิจารณาจัดศัพท์ว่าเป็นศัพท์ของภาษาใดภาษาหนึ่งและแสดงตารางศัพท์ของภาษาไทยถิ่นต่างๆ ที่ใช้แทนหน่วยอรรถแต่ละหน่วยอรรถ

สำหรับการทดสอบเสียง หลังจากที่รวบรวมข้อมูลแล้วก็จะทำการสร้างแผนที่แสดงการกระจายของเสียงทดสอบ ส่วนศัพท์ก็จะสร้างแผนที่แสดงการกระจายของศัพท์ในแต่ละหน่วยอรรถ ต่อจากนั้นทั้งศัพท์และเสียงก็จะใช้วิธีการนำเสนอในรูปแบบเดียวกันทุกประการ ดังนี้

- ตั้งเกณฑ์ในการตัดสินว่าหมู่บ้านใดพูดภาษาใด
- ตั้งเกณฑ์ในการกำหนดสัดส่วนการใช้ภาษาและแสดงตารางการใช้ภาษาของแต่ละ

ตำบล

- สร้างแผนที่แสดงการใช้ภาษาจากการทดสอบด้วยศัพท์หรือเสียงโดยละเอียด
- สร้างแผนที่แสดงการใช้ภาษาจากการทดสอบด้วยศัพท์หรือเสียงโดยรวม
- สร้างตารางเปรียบเทียบการใช้ภาษาที่ได้จากการวิเคราะห์ศัพท์และเสียงและเสนอแสดงการใช้ภาษาจากการเปรียบเทียบการใช้ภาษาที่ได้จากศัพท์และเสียง
- สรุปและอภิปรายผลการวิจัย